

ทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ

ในส่วนแรกนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของผู้สูงอายุต่อการสมรสในผู้สูงอายุที่เป็นโสด หม้าย หย่าร้าง และแยกกันอยู่ (ไม่ได้กำลังสมรส) โดยจะนำเอา เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนครั้งที่สมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต ภาวะสุขภาพ การศึกษา โครงสร้างครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย ภาค ศาสนา และการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุมาหาความสัมพันธ์ และจะได้นำปัจจัยอื่นๆ มาควบคุม ซึ่งจะเลือกเฉพาะปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติของผู้ตอบต่างกลุ่มได้เท่านั้น ดังผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1. ตัวแปรทางประชากร

1.1 เพศ

เนื่องจากเกือบทุกสังคมมักจะกำหนดบทบาทหรือกิจกรรมระหว่างเพศชายและหญิงไว้ต่างกัน สิ่งเหล่านี้นอกจากทำให้มีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมแล้ว ด้านความคิดเห็น ความโน้มเอียง ค่านิยม หรือทัศนคติก็มีผลเช่นกัน เช่น จากการศึกษาของ บนิษฐา โทชนกุล (2522:87) ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาต่อการเลือกคู่ครอง พบว่านักศึกษาชายและหญิงมีความเห็นต่อเรื่องนี้แตกต่างกัน

สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้ตารางที่ 7 พบว่า ผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 59 ไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ ส่วนที่เห็นด้วยมากมีเพียงร้อยละ 23.2 เท่านั้น และเมื่อนำเพศมาหาความสัมพันธ์ปรากฏว่า ผู้สูงอายุหญิงไม่เห็นด้วยกับการสมรสไม่ว่าจะโดยเงื่อนไขใดคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้สูงอายุชาย คือ ร้อยละ 61.7 และร้อยละ 55.2 ตามลำดับ ขณะที่ผู้สูงอายุชายเห็นด้วยมาก คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุหญิง คือร้อยละ 27.2 และร้อยละ 20.4 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีความเห็นปานกลางนั้น ร้อยละ 17.9 สำหรับผู้สูงอายุหญิง และร้อยละ 17.5 สำหรับผู้สูงอายุชาย เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนดังกล่าว จะพบความแตกต่างในแต่ละเพศอย่างชัดเจน และมีนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 กล่าวคือ เพศหญิงจะมีทัศนคติในเชิงเห็นด้วยต่ำกว่าเพศชาย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคม มีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้สูงอายุอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะสังคมจะกำหนดขอบเขตให้หญิงอยู่ในกรอบประเพณีมากกว่า

ประกอบกับหญิงมักจะถูกส่งสอนอบรมให้มีทัศนคติเชิงอนุรักษ์อาจมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุหญิง เห็นด้วยกับการสมรสในสัดส่วนที่ต่ำกว่าผู้สูงอายุชาย

อย่างไรก็ตาม เพศก็ไม่ได้เป็นตัวแปรหรือปัจจัยเดียว ที่จะกำหนดความแตกต่างระหว่างทัศนคติ หากขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำปัจจัยหรือตัวแปรอื่นมาประกอบการพิจารณาพร้อมกับเพศด้วย ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าเพศหรือปัจจัยอื่นๆ มีส่วนทำให้ทัศนคติผันแปรไป และโดยธรรมชาติประชากรสูงอายุเมื่ออายุมากขึ้น มักจะประสบกับปัญหาการถดถอยของสมรรถภาพในด้านต่างๆ อายุน่าจะ เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติของผู้สูงอายุต่างกลุ่มได้

ข้อมูลในตารางที่ 8 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับทัศนคติเมื่อควบคุมด้วยอายุ ปรากฏว่า สัดส่วนของเพศชายที่เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุยังคงสูงกว่าเพศหญิงในทุกกลุ่มอายุ กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ 60-64 ปี 65-74 ปี และ 75 ปีขึ้นไป สัดส่วนของเพศชายที่เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 25.3, 26 และ 33 เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนเพศหญิงที่เห็นด้วยมาก ร้อยละ 19.3, 19.2 และ 24.6 ตามลำดับ และจากการทดสอบค่า X^2 (Chi-square) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกลุ่มอายุ เพศจึงก่อให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ แม้จะควบคุมด้วยอายุแล้ว และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ผู้สูงอายุชายมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุหญิง

ตารางที่ 7 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และ เพศ

เพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ชาย	27.2	17.5	55.2	100.0(1289)
หญิง	20.4	17.9	61.7	100.0(1833)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0(3122)
	$X^2 = 20.59$	df = 2	P-Value = 0.00	

ตารางที่ 8 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ เพศและอายุ

เพศและอายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>60 - 64 ปี</u>				
ชาย	25.3	19.6	55.1	100.0(420)
หญิง	19.3	17.7	63.0	100.0(628)
รวม	21.7	18.4	59.9	100.0(1048)
	$X^2 = 7.31$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.02$	
<u>65 - 74 ปี</u>				
ชาย	26.0	17.1	56.8	100.0(606)
หญิง	19.2	18.7	62.2	100.0(805)
รวม	22.1	18.0	59.9	100.0(1411)
	$X^2 = 9.51$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.00$	
<u>75 ปีขึ้นไป</u>				
ชาย	33.0	15.2	51.7	100.0(262)
หญิง	24.6	16.9	58.6	100.0(400)
รวม	28.0	16.3	55.9	100.0(1048)
	$X^2 = 5.61$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.05$	

1.2 อายุ

อายุของบุคคลนั้นมักจะสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของโอกาสการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งอายุที่แตกต่างกันอาจทำให้บุคคลมีความคิดเห็นต่อเรื่องต่างๆ แตกต่างกันด้วย เช่น ผลการศึกษาของบุญยืน สุภาพ (2522:88) พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับโลกทัศน์ของผู้สูงอายุอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยจะมีโลกทัศน์ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ให้ผลในทางตรงกันข้ามกับการศึกษาของผู้อื่น กล่าวคือ (ตารางที่ 9) ยิ่งผู้สูงอายุอายุมากขึ้นเท่าไร สัดส่วนของผู้สูงอายุที่เห็นด้วยมากกับการสมรสจะสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อย คือ ร้อยละ 28 ของผู้สูงอายุที่อายุ 75 ปีขึ้นไป เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ และสัดส่วนดังกล่าวลดลงในกลุ่มของผู้ที่มีอายุ 60-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.7 เท่านั้น และเมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 (Chi-square) ระดับนัยสำคัญที่ .05 ปรากฏว่า อายุมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีอายุมากอาจประสบกับภาวะการเป็นหม้าย ไปไหนมาไหนไม่สะดวก การพบปะเพื่อนฝูงน้อยลง หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง อาจเกิดความว้าเหว่ จึงเห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

เนื่องจากการศึกษา พบว่า อายุกับการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่ออายุเพิ่มขึ้นอัตราการทำงานเชิงเศรษฐกิจจะลดลงอย่างรวดเร็ว (นภาพร ชัยวธรรม และ มาลินี วงษ์สิทธิ์ 2530:214) ดังนั้น จึงคาดว่าการทำงานเชิงเศรษฐกิจ จะมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติของผู้ตอบต่างกลุ่มอายุได้ ข้อมูลในตารางที่ 10 ให้นำเอาการทำงานเชิงเศรษฐกิจมารวมประกอบการพิจารณาด้วย พบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ คือ ร้อยละ 27.5 และร้อยละ 20.6 ตามลำดับ และเมื่อจำแนกความเห็นตามอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป เกือบครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 43 เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้ที่มีอายุ 60-64 ปี เห็นด้วยมากเพียงร้อยละ 23.9 เท่านั้น และพบว่ากลุ่มอายุ 60-64 ปี มีความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วย มีสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอายุอื่น

สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจนั้น ก็พบแบบแผนเดียวกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุอายุ 75 ปีขึ้นไป เห็นด้วยมากกับการสมรสมากที่สุดคือร้อยละ 24.9 ส่วนกลุ่มอายุ 60-64 ปี และ 65-74 ปี เห็นด้วยมากคิดเป็นร้อยละ เท่ากันคือร้อยละ 18.8 เกี่ยวกับความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วย ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าจะตอบในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า

โดยสรุป แม้จะนำเอาการทำงานเชิงเศรษฐกิจมาร่วมพิจารณาด้วย ก็ยังพบว่า อายุมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่าจะมีทัศนคติที่เห็นด้วยมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า"

ตารางที่ 9 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และอายุ

อายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
60 - 64 ปี	21.7	18.4	59.9	100.0(1043)
65 - 74 ปี	22.1	18.0	59.9	100.0(1411)
75 ปีขึ้นไป	28.0	16.3	55.8	100.0(662)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0(3122)
	$\chi^2 = 10.83$ df = 4		P-Value = 0.02	

ตารางที่ 10 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ อายุและการทำงาน
เชิง เศรษฐกิจ

อายุและ การทำงานเชิงเศรษฐกิจ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>ทำงานเชิงเศรษฐกิจ</u>				
60 - 64 ปี	23.9	18.4	57.7	100.0(588)
65 - 74 ปี	28.1	16.9	55.0	100.0(497)
75 ปีขึ้นไป	43.0	13.0	44.0	100.0(113)
รวม	27.5	17.3	55.3	100.0(1198)
	$X^2 = 17.56$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.00$	
<u>ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ</u>				
60 - 64 ปี	18.8	18.5	62.7	100.0(460)
65 - 74 ปี	18.8	18.6	62.5	100.0(914)
75 ปีขึ้นไป	24.9	16.9	58.2	100.0(550)
รวม	20.6	18.1	61.3	100.0(1923)
	$X^2 = 8.74$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.05$	

1.3 สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส เป็นตัวกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคคลเหมือนกับสถานภาพในด้านอื่นๆ ปกติสถานภาพสมรสมักจะแบ่งออกเป็น โสด สมรส หม้าย หย่าร้าง และแยกกันอยู่ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งสถานภาพสมรสออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่สมรส และกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด หม้าย หย่าร้างและแยกกันอยู่) สาเหตุที่แบ่งเช่นนี้ ก็เพราะต้องการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ที่มีคู่สมรสกับไม่มีคู่สมรสว่ามีความเห็นต่อเรื่องนี้
อย่างไร

ข้อมูลตารางที่ 11 พบว่าร้อยละของผู้สูงอายุที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยมาก ที่มีความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ ระหว่างผู้สูงอายุที่สมรสกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ แตกต่างกันอย่างเล็กน้อย กล่าวคือ ร้อยละ 23.8 ของผู้สูงอายุที่สมรส และร้อยละ 22.5 ของผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ สำหรับกลุ่มที่มีความเห็นปานกลาง พบว่า ร้อยละ 18.1 สำหรับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ และร้อยละ 17.5 สำหรับผู้สูงอายุที่สมรส และพบว่าผู้สูงอายุที่สมรสกับผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ที่ไม่เห็นด้วย ไม่แตกต่างกันนัก คือ ร้อยละ 59.4 และร้อยละ 58.7 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประชากรสูงอายุ หญิงมักจะประสบภาวะการเป็นหม้ายสูง ทั้งนี้เพราะโดยธรรมชาติแล้วหญิงจะมีอายุยืนกว่าชาย ประกอบกับค่านิยมทางสังคม ที่ชายไม่ว่าจะเป็นโสด หม้าย หรือหย่าร้าง มักจะสมรสกับหญิงที่อ่อนกว่าตน (Davis and Oaver 1982:495-511) จึงได้นำผลมาพร้อมพิจารณาเกี่ยวกับสถานภาพสมรสด้วย (ตารางที่ 12) ปรากฏว่าในกลุ่มเพศชาย ความสัมพันธ์เปลี่ยนไป กล่าวคือ สถานภาพสมรสมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ ซึ่งพบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่สมรสเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ คือ ร้อยละ 35.2 และร้อยละ 25 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วย พบว่าผู้สูงอายุที่สมรสมีความเห็นดังกล่าวคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่าเพศมีอิทธิพลมากกว่าสถานภาพสมรส กล่าวคือ ชายที่เป็นหม้าย โสด หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ (ไม่ได้กำลังสมรส) จะแสดงทัศนคติเห็นด้วยกับการสมรส สังคมมักไม่ติเตียนอะไรนัก สำหรับในกลุ่มเพศหญิงนั้น ความสัมพันธ์ยังเหมือนเดิม คือ สถานภาพสมรสไม่มีผลต่อการผันแปรของทัศนคติ เช่นทัศนคติเชิงไม่เห็นด้วย เมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่สมรสกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ มีร้อยละที่แตกต่างกันน้อยมาก คือร้อยละ 61.5 สำหรับผู้สูงอายุที่สมรส และร้อยละ 61.8 สำหรับผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วยมาก พบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่สมรสกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ มีความเห็นแตกต่างกันเล็กน้อยเช่นกัน คือ ร้อยละ 22 และร้อยละ 19.3 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป สถานภาพสมรสมีผลทำให้เกิดการผันแปรในทัศนคติ เฉพาะในกลุ่มเพศชายเท่านั้น กล่าวคือผู้สูงอายุชายที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ จะเห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุชายที่สมรส แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุหญิงนั้น สถานภาพสมรสไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างใน

ทัศนคติเชิงสถิติ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมาตรฐานข้อนี้ได้ครอบงำแนวความคิดของบุคคลโดยทั่วไป
ดังนั้นจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 11 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
สมรส	23.8	17.5	58.7	100.0 (1726)
อื่นๆ	22.5	18.1	59.4	100.0 (1396)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0 (3122)
	$\chi^2 = 0.69$	df = 2	P-Value = 0.70	

ตารางที่ 12 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ สถานภาพสมรส และ เพศ

สถานภาพสมรส และ เพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ชาย				
สมรส	25.0	18.3	56.7	100.0 (1009)
อื่น ๆ	35.2	14.9	49.9	100.0 (280)
รวม	27.2	17.5	55.2	100.0 (1289)
	$\chi^2 = 11.73$	df = 2	P-Value = 0.00	
หญิง				
สมรส	22.0	16.5	61.5	100.0 (717)
อื่น ๆ	19.3	18.9	61.8	100.0 (1116)
รวม	20.4	17.9	61.7	100.0 (1833)
	$\chi^2 = 2.92$	df = 2	P-Value = 0.23	

1.4 จำนวนครั้งที่สมรส

ผลการศึกษาในตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครั้งที่สมรสมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ ซึ่งพบว่าร้อยละ 28.5 ของผู้ที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้ที่สมรสครั้งเดียวเห็นด้วยมากเพียงร้อยละ 21.4 เท่านั้น เกี่ยวกับคำตอบที่ไม่เห็นด้วยนั้น ผู้ที่สมรสครั้งเดียว ไม่เห็นด้วยคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่า คือร้อยละ 61.6 ขณะที่ผู้ที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งไม่เห็นด้วยประมาณร้อยละ 52 ส่วนผู้ที่มีความเห็นปานกลาง ผู้ที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งตอบคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้ที่สมรสครั้งเดียว คือ ร้อยละ 19.8 และร้อยละ 17.1 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบด้วยค่า χ^2 (Chi-square) ระดับนัยสำคัญที่ .05 ปรากฏว่าจำนวนครั้งที่สมรสมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากข้อค้นพบนี้

สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับความเชื่อหรือกรอบประเพณีดั้งเดิมมากนัก

เมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยมาพิจารณาพร้อมกับจำนวนครั้งที่สมรส เพราะคาดว่าบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน คือ เขตเมืองและเขตชนบท อาจทำให้บุคคลมีความคิดแตกต่างกัน จึงได้นำเขตที่อยู่อาศัยมาร่วมประกอบการพิจารณาด้วย ตารางที่ 14 ปรากฏว่า ผู้สูงอายุในเขตเมืองที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่สมรสครั้งเดียว คือ ร้อยละ 24.9 และร้อยละ 21.8 ตามลำดับ ซึ่งเป็นแบบแผนเดียวกับที่มีความเห็นปานกลางที่ผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง มีความเห็นปานกลางคิดเป็นร้อยละสูงกว่าผู้สูงอายุสมรสครั้งเดียว คือร้อยละ 23.4 และร้อยละ 16 ในทิศทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่สมรสครั้งเดียวประมาณร้อยละ 63 ไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ ขณะที่ผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งไม่เห็นด้วยร้อยละเพียง 51.7 อย่างไรก็ตาม แม้ความแตกต่างของร้อยละค่อนข้างชัดเจน แต่เมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่า ไม่มีนัยสำคัญเชิงสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวิถีชีวิตของคนในเมืองภายใต้เงื่อนไขปัจจุบันมีทัศนคติที่ค่อนข้างเปิด จำนวนครั้งที่สมรสจึงไม่มีอิทธิพลต่อการผันแปรของทัศนคติ เพราะถือว่าการสมรสใหม่เป็นเรื่องปกติธรรมดา สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ยังพบความสัมพันธ์เดิม คือจำนวนครั้งที่สมรสยังมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ ซึ่งพบว่าร้อยละ 29 ของผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่สมรสครั้งเดียวเห็นด้วยมากเพียงร้อยละ 21.4 เท่านั้น ส่วนที่ไม่เห็นด้วย ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่สมรสครั้งเดียวไม่เห็นด้วย เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งคือร้อยละ 61.3 และร้อยละ 51.8 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เพื่อความเด่นชัดของการวิจัย จึงได้นำเอาอายุมาร่วมพิจารณาด้วย (ตารางที่ 15) ปรากฏว่าทั้งในกลุ่มอายุ 60-64 ปี 65-74 ปี และ 75 ปีขึ้นไป สัดส่วนของผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งเห็นด้วยมากกับการสมรสคิดเป็นร้อยละ 25.9, 27.2 และร้อยละ 34.1 เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนผู้สูงอายุที่สมรสครั้งเดียวที่เห็นด้วยมาก ร้อยละ 20.5, 20.2 และร้อยละ 25.4 หากพิจารณาความแตกต่างของร้อยละประกอบด้วยค่า X^2 (Chi-square) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป

กล่าวโดยสรุป จำนวนครั้งที่สมรสมีผลต่อการผันแปรของทัศนคติในเขตชนบท และกลุ่มอายุ 60-64 ปี, 65-74 ปี ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง เห็นด้วยกับการสมรสคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สมรสครั้งเดียว จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 13 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และจำนวนครั้งที่สมรส

จำนวนครั้งที่สมรส	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
สมรสครั้งเดียว	21.4	17.1	61.6	100.0 (2296)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	28.5	19.8	51.8	100.0 (781)
รวม	23.2	17.7	59.1	100.0 (3077)
	$\chi^2 = 24.63$ df = 2		P-Value = 0.00	

ตารางที่ 14 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ จำนวนครั้งที่สมรส และ เขตที่อยู่อาศัย

จำนวนครั้งที่สมรส และ เขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>เขตเมือง</u>				
สมรสครั้งเดียว	21.1	16.0	62.9	100.0 (420)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	24.9	23.4	51.7	100.0 (95)
รวม	21.8	17.4	60.8	100.0 (515)
	$\chi^2 = 4.53$ df = 2		P-Value = 0.10	
<u>เขตชนบท</u>				
สมรสครั้งเดียว	21.4	17.3	61.3	100.0 (1870)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	29.0	19.3	51.8	100.0 (686)
รวม	23.4	17.8	58.8	100.0 (2562)
	$\chi^2 = 21.05$ df = 2		P-Value = 0.00	

ตารางที่ 15 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ จำนวนครั้งที่สมรส และอายุ

จำนวนครั้งที่สมรส และอายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>60-64 ปี</u>				
สมรสครั้งเดียว	20.5	16.6	62.9	100.0 (777)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	25.9	24.2	49.9	100.0 (252)
รวม	21.8	18.5	59.7	100.0 (1029)
	$X^2 = 13.89$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.00$	
<u>65-74 ปี</u>				
สมรสครั้งเดียว	20.2	17.4	62.4	100.0 (1054)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	27.2	19.0	53.8	100.0 (338)
รวม	21.9	17.8	60.3	100.0 (1392)
	$X^2 = 9.17$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.01$	
<u>75 ปีขึ้นไป</u>				
สมรสครั้งเดียว	25.4	16.9	57.7	100.0 (465)
สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง	34.1	15.2	50.7	100.0 (190)
รวม	27.9	16.4	55.6	100.0 (655)
	$X^2 = 5.10$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.07$	

1.5 จำนวนบุตรที่มีชีวิต

ข้อมูลในตารางที่ 16 เป็นการแสดงทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตต่างกันต่อการสมรสในผู้สูงอายุ ปรากฏว่า กลุ่มที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิต เห็นด้วยมากที่สุดเป็นร้อยละสูงสุดคือ ร้อยละ 29.4 รองลงมาคือร้อยละ 24.6 เป็นกลุ่มที่มีบุตรที่มีชีวิต 1-3 คน ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วยมากที่สุด คือร้อยละ 21.7 เป็นกลุ่มที่มีบุตรที่มีชีวิต 4-6 คน ซึ่งเป็นแบบแผนเดียวกับ

กับที่มีความเห็นปานกลางที่พบว่าผู้ที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตมีความเห็นปานกลางมากที่สุด คือร้อยละ 19.8 ส่วนผู้ที่มีบุตรที่มีชีวิต 4-6 คน มีความเห็นปานกลางน้อยที่สุดคือร้อยละ 16.7 ในทางตรงกันข้ามพบว่า กลุ่มนี้ตอบไม่เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอื่นคือร้อยละ 61.6 ขณะที่ผู้ที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตไม่เห็นด้วยเพียงร้อยละ 50.7 จากข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิต การดำรงชีวิตในบั้นปลายอาจมีความลำบากไม่มีคนเลี้ยงดู อาจเห็นว่าการสมรสน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น ส่วนผู้ที่มีบุตรที่มีชีวิตเห็นด้วยในสัดส่วนต่ำกว่าที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิต อาจจะเป็นเพราะผู้สูงอายุได้รับการเลี้ยงดูจากบุตร เพราะจากงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุไทยหลายชิ้น พบว่าผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุตรหลาน บิดามารดาเมื่อสูงอายุมิมีความผูกพันและจะมักพึ่งพิงบุตร บุตรจึงเข้ามามีบทบาทในการดูแลส่งเสีย หรือผู้สูงอายุเองอาจคิดว่าการสมรสคือการสร้างครอบครัวต้องรับผิดชอบ บางทีอาจมีปัญหาถึงการจัดสรรเรื่องมรดก เมื่อคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้อาจมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุที่มีบุตรเห็นด้วยในสัดส่วนที่ต่ำกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตามที่กล่าวแล้วว่า การที่บุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน คือเขตเมืองและเขตชนบท นอกจากจะทำให้วิถีการดำเนินชีวิต ความคิดอ่านต่างกันแล้ว โอกาสในการรับบริการต่างๆ ของผู้ที่อยู่ในเขตชนบทมักจะด้อยกว่า เช่น การกระจายตัวของบริการด้านสาธารณสุขและบุคลากรทางสาธารณสุขยังมีความเหลื่อมล้ำกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งมีผลต่อความแตกต่างของอัตราการตายทั้งสองเขต (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญิจ 2525:142) ดังนั้นเขตที่อยู่อาศัย จึงน่าจะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติของผู้ตอบต่างกลุ่มได้

ตารางที่ 17 เป็นการแสดงข้อมูลเมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยมาร่วมพิจารณาด้วย ปรากฏว่า ร้อยละ 60.7 ของผู้ที่อยู่ในเขตเมือง และร้อยละ 58.7 ของผู้ที่อยู่ในเขตชนบทไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ และพบว่าผู้ที่มีบุตรที่มีชีวิต 4-6 คน และ 7 คนขึ้นไปในทั้งสองเขต มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้ที่มีบุตรน้อยกว่า ส่วนที่เห็นด้วยมากและที่มีความเห็นปานกลางทั้งสองเขตมีแบบแผนเดียวกัน คือ ผู้ที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตจะเห็นด้วยมาก และมีความเห็นปานกลาง มีสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีบุตรมากกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาทั้งร้อยละประกอบค่า X^2 (chi-square) ปรากฏว่าทั้งสองเขต จำนวนบุตรที่มีชีวิตไม่มีความสัมพันธ์เชิงสถิติกับทัศนคติ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการที่บุคคลจะแสดงทัศนคติต่อสิ่งใด มักจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำปัจจัยหรือตัวแปรอื่นมาร่วมพิจารณาด้วย ตารางที่ 18 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต เมื่อนำเพศมาควบคุม

ปรากฏว่าทั้งเพศชายและหญิง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีบุตรที่มีชีวิต ส่วนทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยนั้น พบว่าผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีบุตร 4-6 คน ตอบไม่เห็นด้วยมากที่สุด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความแตกต่างของร้อยละ ประกอบกับค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าทั้งสองเพศความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับทัศนคติไม่มีนัยสำคัญเชิงสถิติ ดังนั้น จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยกว่าจะมีทัศนคติเห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรที่มีชีวิตมาก"

ตารางที่ 16 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ไม่มีบุตร	29.4	19.8	50.7	100.0 (161)
1 - 3 คน	24.6	18.8	56.6	100.0 (845)
4 - 6 คน	21.7	16.7	61.6	100.0 (1206)
7 คนขึ้นไป	22.8	17.8	59.4	100.0 (872)
รวม	23.2	17.7	59.1	100.0 (3084)
	$X^2 = 10.50$ df = 6		P-Value = 0.10	

ตารางที่ 17 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต และ เขตที่อยู่อาศัย

จำนวนบุตรที่มีชีวิต และ เขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
เขตเมือง				
ไม่มีบุตร	28.0	21.7	50.3	100.0(35)
1 - 3 คน	22.7	18.8	58.5	100.0(167)
4 - 6 คน	20.2	16.8	62.9	100.0(193)
7 คนขึ้นไป	21.9	14.9	63.2	100.0(122)
รวม	22.0	17.3	60.7	100.0(517)
	$X^2 = 2.96$	$df = 6$	$P\text{-Value} = 0.81$	
เขตชนบท				
ไม่มีบุตร	29.8	19.3	50.9	100.0(127)
1 - 3 คน	25.0	18.8	56.1	100.0(678)
4 - 6 คน	21.9	16.7	61.4	100.0(1012)
7 คนขึ้นไป	23.0	18.2	58.8	100.0(749)
รวม	23.4	17.8	58.7	100.0(2566)
	$X^2 = 8.69$	$df = 6$	$P\text{-Value} = 0.19$	

ตารางที่ 18 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต และ เพศ

จำนวนบุตรที่มีชีวิต และ เพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>ชาย</u>				
ไม่มีบุตร	36.7	17.5	45.8	100.0(66)
1 - 3 คน	30.4	19.8	49.9	100.0(318)
4 - 6 คน	24.8	16.5	58.7	100.0(478)
7 คนขึ้นไป	25.4	17.3	57.3	100.0(417)
รวม	27.0	17.6	55.4	100.0(1279)
	$X^2 = 10.11$ df = 6		P-Value = 0.12	
<u>หญิง</u>				
ไม่มีบุตร	24.4	21.4	54.2	100.0(95)
1 - 3 คน	21.1	18.3	60.7	100.0(527)
4 - 6 คน	19.6	16.8	63.6	100.0(727)
7 คนขึ้นไป	20.5	18.1	61.4	100.0(455)
รวม	20.5	17.8	61.7	100.0(1805)
	$X^2 = 3.69$ df = 6		P-Value = 0.71	

1.6 ภาวะสุขภาพ

ปกติสุขภาพอนามัยของคนเรา มักจะแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางใจ สุขภาพนั้นมีความสำคัญกับทุกๆ คน เพราะว่าถ้าหากบุคคลใดมีสุขภาพไม่ค่อยดี มักจะเกิดความท้อแท้ในชีวิต หดหู่ใจ มองโลกในแง่ร้าย (เกษม ดันติผลลาชีวะ และ กุลยา ดันติผลลาชีวะ 2528:80) และจากผลการศึกษาของพีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ และคณะ (2523:144) พบว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดี มีการประเมินตนเองไปในทางที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ได้

สำหรับผลการศึกษาคั้งนี้ ตารางที่ 19 ปรากฏว่า ผู้ที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี ไม่เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่าคือร้อยละ 59.9 ขณะเดียวกันผู้ที่มีภาวะสุขภาพดีไม่เห็นด้วยร้อยละ 57.9 ซึ่งตรงกันข้ามผู้ที่มีภาวะสุขภาพดีเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิด เป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้มีสุขภาพไม่ดีคือร้อยละ 25.3 และร้อยละ 22.3 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีภาวะสุขภาพเรื่อยๆ มีความเห็นปานกลางคิดเป็นร้อยละสูงสุดคือร้อยละ 19.27 แต่เมื่อพิจารณาจากค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าภาวะสุขภาพมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อทดสอบว่าภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุกับทัศนคติต่อ เรื่องดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์จริงหรือความสัมพันธ์ลวง จึงได้นำเอาอายุมาเป็นตัวแปรควบคุม เพราะจากการศึกษาของ นภาพร ชโยวรรณ และมาลินี วงษ์สิทธิ์ (2530:222) พบว่าอัตราส่วนร้อยละของผู้สูงอายุที่มีอายุมากมีภาวะสุขภาพไม่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อย อายุน่าจะ เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างของผู้ตอบต่างกลุ่มได้ ตารางที่ 20 ปรากฏว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้นสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นไปด้วย คือร้อยละ 28 สำหรับกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป และร้อยละ 21.7 สำหรับกลุ่มอายุ 60-64 ปี พบว่าเกือบร้อยละ 60 ของผู้ที่มีอายุ 65-74 ปี และ 60-64 ปี ไม่เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 55.8) และเมื่อพิจารณาตามภาวะสุขภาพของกลุ่มอายุต่างๆ ปรากฏว่าผู้ที่มีภาวะสุขภาพดีจะเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้มีภาวะสุขภาพไม่ดี ส่วนกลุ่มที่มีความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วย ปรากฏว่าทัศนคติความสัมพันธ์ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนนัก กล่าวคือ กลุ่มอายุ 60-64 ปี และกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป ที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี ไม่เห็นด้วยกับการสมรสสูงสุด แต่กลุ่มอายุ 65-74 ปี ผู้ที่มีภาวะสุขภาพเรื่อยๆ ไม่เห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าวสูงสุด คือร้อยละ 61.7 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าในกลุ่มอายุต่างๆ ภาวะสุขภาพไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น จากสมมติฐานที่ว่า "ผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีจะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดี" นั้น ไม่เป็นความจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาคั้งนี้ วัดสุขภาพแบบอัตวิสัย (subjective measures) โดยให้ผู้สูงอายุประเมินสุขภาพของตนเอง ซึ่งเป็นข้อจำกัดการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มักจะไม่สามารถสัมภาษณ์ผู้ที่เจ็บป่วยหรือปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ หรือไม่ก็ไม่พบบุคคลที่อยู่ในข่ายการสัมภาษณ์และเป็นการยากที่จะสัมภาษณ์ที่มีการเจ็บป่วยทั้งทางกายและใจ อาจทำให้ตัวอย่างที่สัมภาษณ์ไม่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดโดยแท้จริงได้

ตารางที่ 19 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และภาวะสุขภาพ

ภาวะสุขภาพ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ดี	25.3	16.8	57.9	100.0(1087)
เรื้อยา	21.6	19.2	59.1	100.0(753)
ไม่ดี	22.3	17.8	59.9	100.0(1282)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0(3121)
	$\chi^2 = 5.19$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.26$	

ตารางที่ 20 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ ภาวะสุขภาพและอายุ

ภาวะสุขภาพและอายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
60 - 64 ปี				
ดี	23.9	17.0	59.2	100.0(426)
เรื้อยาว	18.3	23.3	58.4	100.0(236)
ไม่ดี	21.5	17.1	61.4	100.0(385)
รวม	21.7	18.5	59.8	100.0(1047)
	$X^2 = 6.37$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.17$	
65 - 74 ปี				
ดี	24.8	17.5	57.7	100.0(488)
เรื้อยาว	20.9	17.4	61.7	100.0(351)
ไม่ดี	20.6	18.8	60.7	100.0(573)
รวม	22.1	18.0	59.9	100.0(1411)
	$X^2 = 3.38$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.49$	
75 ปีขึ้นไป				
ดี	30.5	14.4	55.1	100.0(173)
เรื้อยาว	28.0	17.1	54.8	100.0(160)
ไม่ดี	26.5	16.8	56.6	100.0(324)
รวม	28.0	16.3	55.8	100.0(662)
	$X^2 = 1.25$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.86$	

2. ตัวแปรทางสังคม

2.1 การศึกษา

การวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มักจะนำตัวแปรทางการศึกษามาประกอบการพิจารณาหาความสัมพันธ์เสมอ เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะผลักดันให้ เป็นคนทันสมัย มีความคิดที่ก้าวหน้า เช่นจากผลการศึกษาของ สุวรรณี พลัปลาทอง (2522:56) ศึกษาความทันสมัยและภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุที่ทันสมัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง

ผลการศึกษาคั้งนี้ ข้อมูลตารางที่ 21 พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถม 4 ไม่เห็นด้วยสูงที่สุดคือคิดเป็นร้อยละ 64.2 รองลงมาคือร้อยละ 60.4 เป็นผู้ที่มีการศึกษาประถม 4 ขึ้นไป ร้อยละ 58.5 เป็นผู้ที่มีการศึกษาอื่นๆ และร้อยละ 57.6 เป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษา ในทางตรงกันข้ามก็พบว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษาเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละสูงสุดคือ ร้อยละ 23.8 ซึ่งมีสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาประถม 4 ขึ้นไป (ร้อยละ 22.4) ส่วนที่มีความเห็นปานกลาง ผู้ที่ไม่มีการศึกษาคิดเป็นร้อยละสูงสุด คือร้อยละ 18.6 ในขณะที่ผู้มีการศึกษาต่ำกว่าประถม 4 มีความเห็นปานกลางเพียงร้อยละ 12.9 เท่านั้น และเมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 (chi-square) ปรากฏว่าการศึกษาของผู้สูงอายุมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีความเสมอภาคทางการศึกษา แต่โอกาสหรือความเท่าเทียมทางการศึกษาระหว่างชายและหญิงยังแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากประเพณีโบราณที่มักจะส่งเสริมเฉพาะชาย เช่นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะมีประเพณีหนึ่ง คือ การประกอบพิธีกรรมอย่างหนึ่งแก่ทารกแรกเกิด คือถ้าเป็นเด็กชายผู้ใหญ่จะจัดสมุดดินสอวางไว้ข้างตัว ถ้าเป็นเด็กหญิงจะจัดด้ายและเข็มวางไว้เป็นการถือเคล็ดว่าเมื่อโตแล้วเด็กผู้ชายจะมีความสามารถทางหนังสือจะได้มีโอกาสเข้ารับราชการเป็นนายคนส่วนเด็กหญิงจะเก่งเรื่องการบ้านการเรือน (ประจักษ์ ประภาพิตยากร 2520:25) แม้ปัจจุบันระบบการศึกษาจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีความเสมอภาคทางการศึกษาโดยไม่เลือกเพศ เลือกวัยก็ตามแต่ผลจากวัฒนธรรมโบราณยังมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยบางกลุ่ม จึงได้นำเพศมาประกอบการพิจารณาด้วย

ตารางที่ 22 เป็นการแสดงข้อมูลเมื่อนำเพศมาควบคุม ปรากฏว่า ผู้สูงอายุชายกว่าหนึ่งในสี่ คือ ร้อยละ 27.2 เห็นด้วยมากกับการสมรส สำหรับผู้สูงอายุหญิงเห็นด้วยมากประมาณหนึ่งในห้าหรือร้อยละ 20.4 แต่กลับไม่เห็นด้วยถึงร้อยละ 62.5 ส่วนผู้สูงอายุชายไม่

เห็นด้วยคิด เป็นร้อยละที่ต่ำกว่าคือร้อยละ 55.7 เมื่อจำแนกความเห็นตามระดับการศึกษา พบว่า ในกลุ่มเพศชาย สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีการศึกษาเกือบหนึ่งในสามคือ ร้อยละ 31.7 เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้มีการศึกษาสูงกว่าเห็นด้วยมากมีสัดส่วนที่ต่ำกว่า คือร้อยละ 24.2 สำหรับผู้มีการศึกษาต่ำกว่าประถม 4 ร้อยละ 26.9 สำหรับผู้มีการศึกษาประถม 4 ขึ้นไป ซึ่งมีลักษณะแบบแผนเดียวกันกับกลุ่มที่มีความเห็นปานกลาง ซึ่งพบว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษามีความเห็นปานกลางสูงสุด (ร้อยละ 19.4) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถม 4 มีความเห็นปานกลางต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 14.6 แต่ในทิศทางตรงกันข้ามสัดส่วนของผู้สูงอายุกลุ่มการศึกษานี้ไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละสูงสุดคือร้อยละ 61.2 ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีการศึกษาไม่เห็นด้วยสัดส่วนที่ต่ำกว่าคือร้อยละ 48.9 และพบว่า ในกลุ่มเพศชาย การศึกษามีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับในกลุ่ม เพศหญิงก็พบทิศทางความสัมพันธ์เหมือนกัน คือผู้ที่ไม่มีการศึกษาจะเห็นด้วยมากกับการสมรสคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษา กล่าวคือ ร้อยละ 21.8 ของผู้ที่ไม่มีการศึกษา และร้อยละ 15.1 สำหรับผู้ที่มีการศึกษาประถม 4 ขึ้นไป ตรงกันข้ามผู้สูงอายุหญิงที่มีการศึกษาตั้งแต่ประถม 4 ขึ้นไปถึงร้อยละ 67.9 ไม่เห็นด้วยกับการสมรส แต่ผู้สูงอายุที่ไม่มีการศึกษาไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละที่ต่ำกว่าคือร้อยละ 59.8 เมื่อพิจารณาความแตกต่างของร้อยละและทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่ามีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 กล่าวคือ ผู้มีการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุแตกต่างกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่า แม้จะนำเพศเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย การศึกษาก็ยังมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ แต่ทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าสถานภาพโดยทั่วไปของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำกว่า อาจจะต้องยกย่องและคงเห็นว่าการสมรสจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันคลายดีขึ้น

ตารางที่ 21 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และการศึกษา

การศึกษา	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ไม่มีการศึกษา	23.8	18.6	57.6	100.0(1530)
การศึกษาต่ำกว่า ป.4	22.9	12.9	64.2	100.0(608)
การศึกษาป.4 ขึ้นไป	22.4	17.1	60.4	100.0(869)
อื่น ๆ	22.6	18.9	58.5	100.0(115)
รวม	23.2	17.1	59.7	100.0(3122)
	$\chi^2 = 12.29$ $df = 6$ $P\text{-Value} = 0.05$			

ตารางที่ 22 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ การศึกษาและเพศ

การศึกษาและ เพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ชาย				
ไม่มีการศึกษา	31.7	19.4	48.9	100.0 (315)
การศึกษาต่ำกว่า ป.4	24.2	14.6	61.2	100.0 (342)
การศึกษาป.4 ขึ้นไป	26.9	17.2	55.9	100.0 (541)
อื่นๆ	25.2	18.0	56.8	100.0 (91)
รวม	27.2	17.1	55.7	100.0 (1289)
	X ² = 11.51 df = 6			P-Value = 0.05
หญิง				
ไม่มีการศึกษา	21.8	18.4	59.8	100.0 (1215)
การศึกษาต่ำกว่า ป.4	21.4	10.7	67.9	100.0 (266)
การศึกษาป.4 ขึ้นไป	15.1	17.0	67.9	100.0 (324)
อื่นๆ	*	22.2	64.9	100.0 (24)
รวม	20.4	17.1	62.5	100.0 (1833)
	X ² = 18.60 df = 6			P-Value = 0.00

* จำนวนตัวอย่างที่ต่ำกว่า 5 ราย

2.2 โครงสร้างครัวเรือน

ครัวเรือนและครอบครัวนั้น เป็นสถาบันแรกที่ส่งสอนอบรมสมาชิกให้เติบโตตามความคาดหวังของสังคม จากผลงานวิจัยที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น พบว่าคุณลักษณะ ทัศนคติของบุคคล มักจะได้รับอิทธิพลมาจากโครงสร้างหรือแบบของครัวเรือนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่

ผลการศึกษารุ่นนี้ ตารางที่ 23 พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในครัวเรือนต่างแบบกัน มีทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุไม่ต่างมากนัก กล่าวคือ ร้อยละ 58.8 ของผู้ที่อยู่ในครัวเรือนขยาย ร้อยละ 59.2 ของครัวเรือนเดี่ยว และร้อยละ 61.3 ของผู้ที่อยู่คนเดียวไม่เห็นด้วยกับการสมรส ในทางตรงกันข้ามผู้ที่อยู่คนเดียวสัดส่วนการแสดงทัศนคติเชิงเห็นด้วยมากก็ไม่ต่างจากผู้ที่อยู่ในครอบครัวแบบอื่นมากนักและเมื่อพิจารณาค่า X^2 (Chi-square) ยิ่งทำให้เห็นชัดเจนว่าครัวเรือนไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ

และจากการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของสังคมไทยหลายชั้น พบว่าในเขตชนบทครัวเรือนจะมีลักษณะเป็นแบบขยายมากกว่าเขตเมือง ดังนั้นจึงได้นำเขตที่อยู่อาศัยมารวบรวมประกอบการพิจารณาด้วย เพราะคาดว่าโครงสร้างครัวเรือนภายในได้เงื่อนไขต่างกัน อาจจะทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติได้

ตารางที่ 24 เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนแบบต่างๆ ต่อการสมรสในผู้สูงอายุเมื่อคุมด้วยเขตที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า ยังพบความสัมพันธ์เดิม กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนต่างแบบกัน ทั้งเขตเมืองและเขตชนบทมีความคิดเห็นต่อการสมรสในผู้สูงอายุไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ซึ่งพบว่าผู้ที่อยู่คนเดียวทั้งสองเขตเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ร้อยละ 20 และร้อยละ 25 ขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ในครัวเรือนขยายเห็นด้วยมากแตกต่างกันเล็กน้อย คือร้อยละ 22.3 และร้อยละ 23.4 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากเขตที่อยู่อาศัยแล้ว อายุก็ยังมีความสำคัญต่อความผันแปรของทัศนคติ ในตารางที่ 25 ได้นำเอาอายุมารวมพิจารณาด้วย ปรากฏว่าในทุกกลุ่มอายุคือ 60-64 ปี, 65-74 ปี และ 75 ปีขึ้นไป ผู้ที่อยู่คนเดียวมีทัศนคติเชิงไม่เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนแบบอื่นไม่มากนัก คือร้อยละ 60.1, 61.8, 50.9 และหากคิดเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ครัวเรือนขยาย คือ ร้อยละ 59.9, 60.1 และ 54.9 ตามลำดับ ส่วนความเห็นด้วยมากและความเห็นปานกลางก็พบว่าครัวเรือนไม่มีผลต่อการผันแปรของทัศนคติ

กล่าวโดยสรุป ผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนต่างแบบกัน มีความเห็นต่อการสมรสแตกต่างกันเล็กน้อยไม่ว่าจะอยู่ในเงื่อนไขใด ดังนั้นจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 23 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และโครงสร้างครัวเรือน

โครงสร้างครัวเรือน	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
อยู่คนเดียว	24.4	14.3	61.3	100.0 (139)
ครัวเรือนเดี่ยว	23.1	17.7	59.2	100.0 (996)
ครัวเรือนขยาย	23.2	18.0	58.8	100.0 (1978)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0 (3112)
	$\chi^2 = 1.22$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.87$	

ตารางที่ 24 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ โครงสร้างครัวเรือน และ เขตที่อยู่อาศัย

โครงสร้างครัวเรือน และ เขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
เขตเมือง				
อยู่คนเดียว	20.6	*	74.0	100.0(19)
ครัวเรือนเดี่ยว	21.2	20.8	58.0	100.0(175)
ครัวเรือนขยาย	22.3	16.3	61.5	100.0(336)
รวม	21.8	17.4	60.8	100.0(531)
	$\chi^2 = 3.88$	df = 4	P-Value = 0.42	
เขตชนบท				
อยู่คนเดียว	25.0	15.7	59.3	100.0(120)
ครัวเรือนเดี่ยว	23.5	17.1	59.4	100.0(820)
ครัวเรือนขยาย	23.4	18.4	58.2	100.0(1642)
รวม	23.5	17.8	58.6	100.0(2582)
	$\chi^2 = 1.12$	df = 4	P-Value = 0.89	

* จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 25 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ โครงสร้างครัวเรือน และอายุ

โครงสร้างครัวเรือน และอายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>60-64 ปี</u>				
อยู่คนเดียว	24.8	15.1	60.1	100.0 (122)
ครัวเรือนเดี่ยว	22.0	18.3	59.7	100.0 (419)
ครัวเรือนขยาย	21.4	18.7	59.9	100.0 (604)
รวม	21.7	18.4	59.8	100.0 (1045)
	$X^2 = 0.29$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.99$	
<u>65-74 ปี</u>				
อยู่คนเดียว	25.1	13.1	61.8	100.0 (72)
ครัวเรือนเดี่ยว	22.5	18.4	59.1	100.0 (439)
ครัวเรือนขยาย	21.7	18.2	60.1	100.0 (897)
รวม	22.1	18.0	59.9	100.0 (1408)
	$X^2 = 1.49$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.82$	
<u>75 ปีขึ้นไป</u>				
อยู่คนเดียว	23.1	15.9	60.9	100.0 (45)
ครัวเรือนเดี่ยว	28.6	13.9	57.5	100.0 (138)
ครัวเรือนขยาย	28.3	16.8	54.9	100.0 (477)
รวม	28.0	16.2	55.9	100.0 (660)
	$X^2 = .34$	$df = 4$	$P\text{-Value} = 0.85$	

2.3 เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัยคือ เขตเมือง และเขตชนบท น่าจะมีส่วนทำให้เกิดความแตกต่างในบุคลิกภาพ ความคิดเห็น ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตของผู้ที่อาศัยในเมืองภายใต้เงื่อนไขในปัจจุบัน มีข้อได้เปรียบในด้านารรับข่าวสารความรู้หรือการบริการด้านอื่นๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้น่าจะมีผลทำให้คนในเมืองมีความทันสมัย (modernization) มากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท อย่างไรก็ตาม ข้อมูลตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเมืองและเขตชนบทมีความเห็นต่อการสมรสในผู้สูงอายุไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ร้อยละ 22 ของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมือง และร้อยละ 23.5 ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ ทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองกว่าร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วย และเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบทก็ไม่แตกต่างกันนัก (ร้อยละ 58.7) เมื่อพิจารณาความแตกต่างของร้อยละประกอบค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่า เขตที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์เชิงสถิติ

แม้ว่าเขตที่อยู่อาศัยจะไม่มีอิทธิพลต่อการผันแปรของทัศนคติ เพื่อทดสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับทัศนคติเป็นความสัมพันธ์จริงหรือลวง จึงได้นำเพศมารวมประกอบการพิจารณา ตารางที่ 27 ปรากฏว่าในกลุ่มเพศชายยังพบความสัมพันธ์เดิมคือ อัตราส่วนร้อยละของที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ 27.8 ของผู้ที่อยู่ในเขตเมืองและร้อยละ 27.1 ของผู้ที่อยู่ในเขตชนบทเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ สำหรับกลุ่มเพศหญิงพบว่า ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท มีความเห็นที่เห็นด้วยมาก ที่มีความเห็นปานกลาง และไม่เห็นด้วยคิดเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับในกลุ่มเพศชาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเขตที่อยู่อาศัยไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าค่านิยมหรือความเชื่อเกี่ยวกับการสมรสในผู้สูงอายุ อาจถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ว่าจะอยู่เขตที่อยู่อาศัยที่มีระดับความเจริญที่ต่างกันก็ตาม

ตารางที่ 26 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และ เขตที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
เมือง	22.0	17.5	60.6	100.0(534)
ชนบท	23.5	17.8	58.7	100.0(2587)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0(3122)
	$X^2 = 0.73$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.69$	

ตารางที่ 27 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ เขตที่อยู่อาศัยและ เพศ

เขตที่อยู่อาศัยและเพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ชาย				
เมือง	27.8	14.3	57.9	100.0(208)
ชนบท	27.1	18.2	54.7	100.0(1081)
รวม	27.2	17.5	55.2	100.0(1289)
	$X^2 = 1.84$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.39$	
หญิง				
เมือง	18.2	19.5	62.3	100.0(326)
ชนบท	20.9	17.6	61.5	100.0(1506)
รวม	20.4	17.9	61.7	100.0(1833)
	$X^2 = 1.44$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.48$	

2.4 ภาค

ภาค เป็นตัวแปรที่สะท้อนให้เห็นความแตกต่างหลายอย่าง เช่น ภูมิภาคภาค ภูมิศาสตร์ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ อุบิสัยและวิถีชีวิต แต่ละภาคจะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเสมอ ประกอบกับแต่ละภาคมีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน ปัจจัยนี้อาจมีส่วนทำให้บุคคลมีความคิดอ่านที่ทันสมัยแตกต่างกันได้

การศึกษาคั้งนี้ในตารางที่ 28 พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคกลางไม่รวม กรุงเทพมหานคร เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุมากที่สุดคือร้อยละ 26.2 รองลงมาคือ ร้อยละ 25.5, 21.3, 20.8 และร้อยละ 20.6 สำหรับความเห็นของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ และพบว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยกลับเป็นผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมากที่สุดถึงร้อยละ 62.3 ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคกลางที่ไม่รวมกรุงเทพมหานครไม่เห็นด้วยคิดเป็นมีสัดส่วนน้อยที่สุดคือ 55.5 จากข้อค้นพบนี้แสดงนัยให้เห็นหลายประเด็นคือ ประเด็นแรกวิถีชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเจริญในด้านต่างๆ ดีกว่าพื้นที่อื่นสามารถจะหาสิ่งอื่นมาชดเชยจากการขาดคู่ครองได้ เช่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือการสมาคมในระดับต่างๆ หรืออีกประเด็นหนึ่ง อาจมีสาเหตุมาจากการสมรสคือการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวใหม่ต้องรับผิดชอบกับสมาชิก จากสภาพของค่าครองชีพที่สูงประกอบการจ้างงานในกรุงเทพมหานครส่วนมากจะต้องการเฉพาะวัยแรงงาน อาจมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเห็นว่าการสมรสใหม่ต้องรับภาระที่หนักมาก ข้อที่น่าสังเกตก็คือ สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น ๆ ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากวัฒนธรรมเกี่ยวกับสมรสในภาคนี้ฝ่ายชายมักจะไปอยู่กับฝ่ายหญิงและเป็นแรงงานให้กับฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายไม่แข็งแรง อาจมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุภาคนี้มีความเห็นไม่เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่าทุกภาค ซึ่งเมื่อพิจารณาจากร้อยละจะพบความแตกต่างในแต่ละภาคอย่างชัดเจน และมีนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 แสดงว่าภาคมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 29 ได้นำเพศมารวมพิจารณาด้วย ปรากฏว่ากลุ่มเพศชายความสัมพันธเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคกลางไม่รวมกรุงเทพมหานคร ไม่เห็นด้วยกับการสมรสคิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือร้อยละ 60 ส่วนผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 52.9) และพบว่าภาคกับทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์เชิงสถิติส่วนในเพศหญิงนั้น ยังพบความสัมพันธ์เดิมคือ ภาคยังมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ โดยพบว่าสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียง-

เจียงเหนือเห็นด้วยมากที่สุด คือร้อยละ 24.5 รองลงมาคือ ร้อยละ 24.2 ของผู้สูงอายุภาคเหนือ ส่วนผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเห็นด้วยน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 17 เท่านั้น จากข้อค้นพบนี้ อาจเป็นผลมาจากวัฒนธรรมเกี่ยวกับการสมรสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ฝ่ายชายเมื่อสมรสแล้วต้องไปอยู่กับฝ่ายหญิง ซึ่งฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์ที่มีผู้มาช่วยเหลือ อาจทำให้ผู้สูงอายุหญิงในสองภาคนี้เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าทุกภาค ในทางตรงข้าม ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคใต้ไม่เห็นด้วยกับสมรสสูงสุดคือร้อยละ 67.2 ส่วนภาคกลางที่ไม่รวมกรุงเทพมหานครไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละต่ำสุดคือร้อยละ 54.3 เมื่อพิจารณา ค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่า ภาคยังมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุปแล้ว เมื่อนำเพศมาร่วมประกอบการพิจารณาจะพบความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มเพศหญิง โดยที่ผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพมหานครจะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสมรสต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 28 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และภาค

ภาค	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
กรุงเทพมหานคร	20.8	16.9	62.3	100.0 (338)
กลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)	26.2	18.3	55.5	100.0 (674)
เหนือ	25.5	16.1	58.4	100.0 (790)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	20.6	20.3	58.0	100.0 (751)
ใต้	21.3	16.6	62.1	100.0 (569)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0 (3122)
	$X^2 = 15.87$	$df = 8$	$P\text{-Value} = 0.04$	

ตารางที่ 29 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ ภาคและเพศ

ภาคและเพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ชาย				
กรุงเทพมหานคร	27.3	12.7	60.0	100.0(126)
กลาง(ไม่รวมกรุงเทพฯ)	28.3	14.6	57.1	100.0(284)
เหนือ	29.1	16.4	54.5	100.0(346)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	24.2	23.0	52.9	100.0(302)
ใต้	27.0	18.4	54.6	100.0(231)
รวม	27.2	17.5	55.2	100.0(1289)
	X ² = 11.26 df = 8		P-Value = 0.18	
หญิง				
กรุงเทพมหานคร	17.0	19.4	63.6	100.0(212)
กลาง(ไม่รวมกรุงเทพฯ)	21.3	21.1	54.3	100.0(390)
เหนือ	24.2	15.9	61.5	100.0(443)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	24.5	18.5	63.2	100.0(450)
ใต้	18.4	15.4	67.2	100.0(337)
รวม	100.0	17.9	61.7	100.0(1833)
	X ² = 18.48 df = 8		P-Value = 0.01	

2.5 ศาสนา

ผลการศึกษาค้นคว้าในตารางที่ 30 พบว่าผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลาม เห็นด้วยและมีความเห็นปานกลางสูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คือ ร้อยละ 28.1 ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม เห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้นับถือศาสนาพุทธเห็นด้วยเพียงร้อยละ 22.6 เท่านั้น ส่วนที่มีความเห็นปานกลาง ร้อยละ 21.3 สำหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามและร้อยละ

17.5 สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ในทางตรงกันข้ามก็พบว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธไม่เห็นด้วยคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้นับถือศาสนาอิสลาม คือ ร้อยละ 59.9 และร้อยละ 50.6 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบด้วยค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าศาสนามีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือผู้นับถือศาสนาอิสลามเห็นด้วย และมีความเห็นปานกลางคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความเข้มข้นของศรัทธาหรือความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา นั้น ผู้ที่อยู่ในเขตชนบทจะเคร่งครัดในคำสั่งสอนทางศาสนามากกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง (Moore, 1965:89) จึงคาดว่าเขตที่อยู่อาศัยน่าจะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติของผู้ตอบต่างกลุ่มได้

ตารางที่ 31 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับทัศนคติเมื่อนำเขตที่อยู่อาศัยมาควบคุม ปรากฏว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบทเห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมือง และเมื่อพิจารณาประกอบกับศาสนาพบว่า ทั้งเขตเมืองและเขตชนบทผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลามมีสัดส่วนที่เห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ สูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาพุทธไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้นับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามแม้ว่าร้อยละของความเห็นจะแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่ามีระดับความเชื่อมั่นที่สูงกว่า .05 แสดงว่าศาสนาไม่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเนื่องจากปัจจัยที่จะกำหนดความแตกต่างระหว่างทัศนคตินั้น มักขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย ในตารางที่ 32 ได้นำเพศมาควบคุม ปรากฏว่าในกลุ่มเพศชายยังพบความสัมพันธ์ เดิม คือศาสนามีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือผู้นับถือศาสนาอิสลามเห็นด้วยมาก ปานกลาง คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ ขณะเดียวกันผู้นับถือศาสนาพุทธมีทัศนคติไม่เห็นด้วยสูงกว่าผู้นับถือศาสนาอิสลาม คือร้อยละ 56.4 และร้อยละ 44.4 ตามลำดับ จากข้อค้นพบนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นเพราะคำสอนของศาสนาอิสลามที่อนุญาตให้มีภรรยาได้หลายคน (สุเมธ เมธาวิทยากุล 2525:127) ซึ่งวิถีชีวิตของผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้น หากสังเกตใจความว่าไม่ขัดกับหลักศาสนาจะยอมรับโดยง่าย ส่วนในเพศหญิงนั้น แม้พบทิศทางการความสัมพันธ์เดียวกันกับเพศชาย คือ ผู้นับถือศาสนาอิสลามเห็นด้วยมาก ปานกลาง กับการสมรสในผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาค่า X^2 (Chi-square) พบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญเชิงสถิติ

กล่าวโดยสรุป ศาสนามีอิทธิพลทำให้เกิดการผันแปรในทัศนคติบางเงื่อนไข เช่นในกลุ่มเพศชาย ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลามเห็นด้วยกับการสมรสในผู้สูงอายุ คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น จึงเป็นการปฏิเสธกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 30 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และศาสนา

ศาสนา	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
พุทธ	22.6	17.5	59.9	100.0(2815)
อิสลาม	28.1	21.3	50.6	100.0(284)
รวม	23.1	17.8	59.0	100.0(3100)
	$\chi^2 = 9.16$	df = 2	P-Value = 0.01	

ตารางที่ 31 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ ศาสนาและ เขตที่อยู่อาศัย

ศาสนาและ เขต ที่อยู่อาศัย	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
เขตเมือง				
พุทธ	27.0	16.8	56.2	100.0(581)
อิสลาม	32.7	13.8	53.5	100.0(72)
รวม	27.6	16.5	55.9	100.0(653)
	$X^2 = 1.19$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.54$	
เขตชนบท				
พุทธ	21.1	17.4	61.5	100.0(497)
อิสลาม	35.9	17.9	46.2	100.0(28)
รวม	21.9	17.4	60.7	100.0(525)
	$X^2 = 3.68$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.15$	

ตารางที่ 32 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ ศาสนาและ เพศ

ศาสนาและ เพศ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>ชาย</u>				
พุทธ	26.5	17.1	56.4	100.0(1154)
อิสลาม	32.4	23.2	44.4	100.0(122)
รวม	27.1	17.7	55.3	100.0(1276)
	$X^2 = 6.63$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.03$	
<u>หญิง</u>				
พุทธ	20.0	17.8	62.2	100.0(1661)
อิสลาม	24.9	19.8	55.2	100.0(163)
รวม	20.4	18.0	61.6	100.0(1823)
	$X^2 = 3.32$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.18$	

3. ตัวแปรทางเศรษฐกิจ

3.1 การทำงานเชิงเศรษฐกิจ

การทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสในผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนั้น แสดงนัยให้เห็นสถานภาพของผู้สูงอายุหลายอย่าง เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนภาวะสุขภาพอนามัย และตามที่ได้กล่าวแล้วว่า ซึ่งสถานภาพในด้านต่างๆของบุคคลมักจะกำหนดแบบแผนของพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคลไว้ต่างกัน อาจจะทำให้มีความคิดอ่านแตกต่างกันด้วย

จากข้อมูลในตารางที่ 33 แสดงให้เห็นว่า ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจเห็นด้วยมากกับการสมรสในผู้สูงอายุ สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจคือร้อยละ 27.5 และร้อยละ 20.6 ตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามก็พบว่าผู้ที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจไม่เห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าว คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ คือร้อยละ 61.3 และร้อยละ

55.3 และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า X^2 (Chi-square) ปรากฏว่าการทำงานเชิงเศรษฐกิจ มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม สังคมทั่วไปมักถือว่าผู้สูงอายุไม่เป็นกำลังแรงงานทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นวัยที่สูญเสียความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง แต่ก็มีผู้สูงอายุบางส่วนยังต้องทำงานเชิงเศรษฐกิจ และอัตราการทำงานเชิงเศรษฐกิจมักจะมีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคกับอายุตามที่ได้กล่าวแล้ว ดังนั้นจึงได้นำเอาอายุมารวมพิจารณากับการทำงานเชิงเศรษฐกิจด้วย ในตารางที่ 34 จะเห็นว่าเมื่ออายุสูงขึ้น สัดส่วนที่เห็นด้วยกับการสมรสจะสูงขึ้นตามไปด้วย กล่าวคือ ร้อยละ 21.7 สำหรับผู้ที่มีอายุ 60-64 ปี ร้อยละ 22.1 สำหรับผู้ที่มีอายุ 65-74 ปี และร้อยละ 28 สำหรับผู้ที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาตามการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ปรากฏว่าในทุกกลุ่มอายุ ยังพบความสัมพันธ์เดิม คือ การทำงานเชิงเศรษฐกิจยังมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติ ซึ่งพบว่าผู้ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจเห็นด้วยมากกับการสมรสคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากข้อค้นพบนี้แสดงนัยให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ อาจจะมีภาวะสุขภาพอนามัยที่ดีกว่า หรือมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนคิดเห็นกับบุคคลอื่น ทำให้ไม่จำกัดความคิดเห็นของตนอย่างผู้ที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจเท่าใดนัก

ตารางที่ 33 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ และการทำงานเชิงเศรษฐกิจ

การทำงานเชิงเศรษฐกิจ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	27.5	17.3	55.3	100.0(1198)
ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	20.6	18.1	61.3	100.0(1923)
รวม	23.2	17.8	59.0	100.0(3122)
	$X^2 = 19.93$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.00$	

ตารางที่ 34 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามทัศนคติต่อการสมรสในผู้สูงอายุ การทำงานเชิง
เศรษฐกิจและอายุ

การทำงานเชิงเศรษฐกิจ และอายุ	ทัศนคติ			รวม
	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	
<u>60 - 64 ปี</u>				
ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	23.9	18.4	57.7	100.0(588)
ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	18.8	18.5	62.7	100.0(460)
รวม	21.7	18.4	59.9	100.0(1045)
	$\chi^2 = 10.19$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.05$	
<u>65 - 74 ปี</u>				
ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	28.1	16.9	55.0	100.0(497)
ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	18.8	18.6	62.5	100.0(914)
รวม	22.1	18.0	59.9	100.0(1411)
	$\chi^2 = 16.06$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.00$	
<u>75 ปีขึ้นไป</u>				
ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	43.0	13.0	44.0	100.0(113)
ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	24.9	16.9	58.2	100.0(550)
รวม	28.0	16.3	55.8	100.0(662)
	$\chi^2 = 15.27$	$df = 2$	$P\text{-Value} = 0.00$	